

ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐาน :
กรณีศึกษาการผลิตสารคดีเชิงข่าวส่งประกวดรางวัลสายฟ้าน้อย

AFTER ACTION REVIEW FROM CONTEST AND
COMPETITIVE - BASED LEARNING: A CASE STUDY OF
NEWS DOCUMENTARY PRODUCTION
SUBMITTED SAIFANOI AWARD

ศุภฤกษ์ เวศยาสิรินทร์^{1*}, ศราณี เวศยาสิรินทร์², จุฬารัตน์ จุลภักดี³,
ศิริวรรณ ลักษณะวงศ์⁴ และวนภรณ์ จักรมานนท์⁵
Suparerk Wessayasirin^{1*}, Saranee Wessayasirin²,
Jularat Junlapuk³, Siriwan Laksanawong⁴
and Wanaporn Jakmanon⁵

Received date : September 5, 2020

Revised date : October 16, 2020

Accepted date : October 21, 2020

¹⁻² ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสงขลา

³⁻⁵ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสงขลา

บทคัดย่อ

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558 - 2562) หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้จัดการเรียนการสอน โดยเริ่มทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการประกวดแข่งขันเป็นฐาน นำโจทย์จากการเวทีประกวดแข่งขันมาให้นักศึกษาใช้ฝึกปฏิบัติจริง เช่นเดียวกับมืออาชีพด้านนิเทศศาสตร์ นักศึกษาทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการผลิตผลงานเพื่อส่งประกวดแข่งขัน และได้นำผลงานเหล่านั้นไปใช้ ประโยชน์จริง นอกจากนี้ยังได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทาง วิชาชีพระดับประเทศเพื่อปรับปรุงผลงานอีกด้วย ซึ่งจากผลการทดลองใช้การ จัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าว ทำให้นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรศาสตร ประสบ ความสำเร็จได้รับรางวัลต่อเนื่องถึง 5 ปี จำนวน 16 รางวัล หลักสูตรจึงได้ ถอดบทเรียนกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐานจาก การผลิตสารคดีเชิงข่าวเข้าประกวดรางวัลสายฟ้าน้อย ออกมาเป็นโมเดลการ เรียนรู้การผลิต “สารคดีเชิงข่าว” และได้ผลลัพธ์ใน 3 ระดับ คือ 1.ระดับ ผู้เรียน ได้แก่ เรียนรู้การวางเป้าหมายในการทำงานอย่างเป็นระบบ เรียนรู้ การทำงานเป็นทีม เรียนรู้การทำงานแบบมืออาชีพ สร้างแรงบันดาลใจในการ ทำงาน และได้รับความรู้ใหม่จากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ 2.ระดับผู้สอน ได้แก่ การปรับกระบวนการทำงานแบบบูรณาการ การพัฒนาการเรียนรู้ของ ตนเองอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กับการพัฒนา นักศึกษา และได้รับความรู้ใหม่จากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ และ 3.ระดับสถาบันได้รับตัวชี้วัดและชื่อเสียงจากผลงานของนักศึกษา ดังนั้นการ

จัดการเรียนการสอนเช่นนี้จะเป็นแนวทางให้กับสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์หรือสาขาอื่น ๆ ได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

คำสำคัญ : ถอดบทเรียน, การจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดการแข่งขัน
เป็นฐาน, สารคดีเชิงข่าว, รางวัลสายฟ้าน้อย

Abstract

During the past 5 years (2015 - 2019) the teaching of Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University has conducted based on a contest and competitive learning process. We used problems from the contests or competitions as an assignment for students to practice as well Communication Arts professional's works. All students had equal opportunities to produce works for submitted contests or competitions and put their works to real use. They also received advice from national professional experts to improve their workings. The results of contest and competitive learning have made Communication Arts students successful, they have won 16 awards for five consecutive years. Therefore, we have after action review from contest and competitive learning process were based on news documentary production submitted Saifanoi award as the production of news documentary learning model and received 3 levels outcomes: 1.Learner level showed that students

learned to set goals in a systematic work, work as a team, work as a professional include awarding could inspired them to work and they gained new knowledge from the criticism of the experts. 2.Instructor level showed that Instructor could integrated work process adjustment, develop their own learning regularly and gained new knowledge from the criticism of the experts. And 3.Institution level gained indicators and reputation from the student's performance. Therefore, contest and competitive - based Learning like this will guide the Communication Arts program in other universities and other disciplines can be utilized further.

Keyword: After Action Review, Contest and competitive - based Learning, News Documentary Production, Saifanoi Award

1. บทนำ

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558 - 2562) หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพในการทำงานด้านนิเทศศาสตร์ให้กับนักศึกษา โดยเริ่มทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการประกวดแข่งขันเป็นฐาน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงและใช้โจทย์การทำงานจากหน่วยงานจัดประกวด เช่นเดียวกับมืออาชีพที่รับงานจากลูกค้า โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนได้ผลิตผลงานเพื่อส่งเข้าประกวดแข่งขันในเวทีการประกวดต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

การประกวดแข่งขันทางวิชาชีพในระดับประเทศเวทีหนึ่ง ที่นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้ส่งผลงานเข้าร่วมแข่งขันและประสบผลสำเร็จได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2558 - 2562) โดยได้รับรางวัลดีเด่นและรางวัลชมเชย รวมกันถึง 16 รางวัล จากการผลิตสารคดีเชิงข่าววิทยุและโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ นั่นคือ “รางวัลสายฟ้าน้อย” ในโครงการประกวดสารคดีเชิงข่าววิทยุ-โทรทัศน์สายฟ้าน้อย ครั้งที่ 11 - 15 ซึ่งจัดโดยสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

จากผลสำเร็จในการส่งผลงานสารคดีเชิงข่าวเข้าประกวดในเวทีนี้ ทำให้หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตเห็นว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาโดยใช้การประกวดแข่งขันเป็นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตสารคดีเชิงข่าววิทยุและโทรทัศน์นั้น ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่ควรถอดบทเรียนให้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์หรือการเรียนการสอนในหลักสูตรอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

2. การจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐาน (Contest and competitive - based Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้ทดลองใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในหลักสูตรฯ โดยนำแนวทางจากการจัดการเรียนรู้ 2 แนวทางมาผสมผสานนั้น การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

(Active Learning) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based Learning: PBL)

แนวทางแรกปัจจุบันพบว่าการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะความคิดที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ธรรมชาติของการเรียนรู้แบบ Active Learning ประกอบด้วยลักษณะสำคัญต่อผู้เรียนนั่นคือ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนให้น้อยลงและพัฒนาทักษะให้กับผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยลงมือกระทำมากกว่านั่งฟังเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น อ่านอภิปรายและเขียน เน้นการสำรวจเจตคติและคุณค่าที่มีอยู่ในผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดระดับสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล การนำไปใช้ ซึ่งทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนรับข้อมูลป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดได้อย่างรวดเร็ว (เยาวเรศ ภัคติจิตร, 2557)

สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ที่ต้องเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง เนื่องจากศาสตร์ด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนในปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูง ประกอบกับมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกิดขึ้น ทำให้การผลิตรายการโทรทัศน์สามารถทำได้สะดวกขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีที่จำเป็นในการใช้ผลิตรายการสามารถหาได้ง่าย และไม่ต้องใช้อุปกรณ์ที่มีราคาแพงในการผลิตเหมือนเช่นสมัยก่อน จึงทำให้นักศึกษามีโอกาสผลิตชิ้นงานได้ง่ายขึ้น ดังนั้นการเรียนในยุคนี้จึงควรเรียนทฤษฎีเพียงแค่ 50% และปฏิบัติ 50% เพื่อให้นักศึกษามีทักษะในการออกไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

ส่วนแนวทางการเรียนรู้ที่สอง คือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based Learning: PBL) ซึ่งปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียน อาจเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจหรือมีความหมายกับผู้เรียนที่สามารถนำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้โดยปัญหา ซึ่งการใช้กระบวนการของ PBL เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนมักเป็นปัญหาที่ซับซ้อน ต้องศึกษาค้นคว้า พัฒนา ตรวจสอบ โดยใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่า อาจต้องสร้างชิ้นงานเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากปัญหาจะทำให้เกิดภาระงานที่ทำท้าย ช่วยสร้างทักษะการคิดและแก้ปัญหาได้ดี การเรียนรู้ด้วย PBL จึงเป็นการใช้ปัญหาทำให้เกิดปัญญา (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการใช้การประกวดแข่งขันเป็นฐานการเรียนรู้ โดยการนำปัญหาหรือโจทย์การเรียนรู้จากการประกวดแข่งขันมาให้นักศึกษาได้สร้างประสบการณ์ตรง เป็นการให้นักศึกษาได้มีโอกาสมือปฏิบัติจริง สามารถฝึกทักษะในการคิด การแก้ไขสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบจึงจะสามารถผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพในการส่งเข้าประกวดแข่งขัน

ดังนั้น หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตได้ปรับปรุงวิธีการมอบหมายงาน ในแบบฝึกหัดสำหรับในการผลิตรายการให้กับนักศึกษา เพราะแต่เดิมนั้นได้มอบหมายในการผลิตชิ้นงานในลักษณะต่าง ๆ ในการปฏิบัติจริงอยู่แล้ว แต่ผลงานที่ผลิตขึ้นด้วยความตั้งใจของนักศึกษายังมิได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์จริง จึงได้มีแนวคิดหากนำโจทย์จากการเวทีประกวดแข่งขันหรือจากช่องทางที่นักศึกษาสามารถนำไปประกวดแข่งขันหรือนำไปเผยแพร่ได้ มาให้

นักศึกษาใช้ฝึกปฏิบัติจริงเช่นเดียวกับมืออาชีพ นักศึกษาทุกคนได้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการผลิตผลงานเพื่อส่งประกวดแข่งขันและได้นำผลงานเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์จริง เพราะการใช้โจทย์จริงที่อยู่ในสายวิชาชีพทำให้นักศึกษาได้ศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตีความโจทย์ เลือกประเด็นเลือกพื้นที่ ตั้งสมมติฐาน ค้นหาและตรวจสอบ แก้ไขปัญหาและนำเสนอข้อสรุปหรือทางออกที่ดีที่สุดจากโจทย์ ซึ่งที่ได้รับในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของการผลิตสารคดีเชิงข่าวเพื่อส่งเข้าประกวด และที่สำคัญจะได้รับคำแนะนำในการผลิตผลงานจากผู้ทรงคุณวุฒิมืออาชีพในแวดวงนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนอีกด้วย

3. การผลิตรายการสารคดีเชิงข่าว

การผลิตรายการเพื่อเผยแพร่ทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ในยุคปัจจุบัน รายการประเภทหนึ่งที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก นั่นคือ รายการสารคดีเชิงข่าว ซึ่งเป็นหัวข้อการเรียนรู้จากรายวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์และการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต และเป็นวิชาชีพพื้นฐานที่นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตต้องเรียนรู้ การผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวนั้นถือเป็นศาสตร์ขั้นสูงของการผลิตรายการในสายนิเทศศาสตร์ เนื่องจากตามโครงสร้างการผลิตรายการ แสดงให้เห็นว่า รายการคดีเชิงข่าวเป็นรายการที่เกิดจากการบูรณาการระหว่างรายการประเภทสารคดีและรายการประเภทข่าว การทำงานแบบข่าวในรายการประเภทนี้จำเป็นต้องใช้กระบวนการสื่อข่าวเพื่อหาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน และใช้เทคนิคของ

สารคดีในการเล่าเรื่องผ่านการสื่อความหมายด้วยภาพและเสียงที่สวยงาม ซึ่ง บรรยงค์ สุวรรณผ่อง (2563) ได้ให้ความหมายและรายละเอียดของการผลิตสารคดีเชิงข่าวไว้ดังต่อไปนี้

“...เป็นการนำเสนอข่าวในรูปแบบสารคดี ที่เล่าเรื่องจากเหตุการณ์จริงไม่ใช่จินตนาการ หยิบยกมุมมองด้านใดด้านหนึ่งในข่าวมานำเสนอในเชิงเจาะลึกบอกเล่าความเป็นมา ความคืบหน้าของเรื่องที่ยังไม่คลี่คลายหรือยังไม่มีข้อยุติ เรื่องราวที่เสนอจึงเป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแม้ไม่ได้ใหม่สดเหมือนข่าวตามลักษณะรายงานความคืบหน้าเหตุการณ์แบบ 5W+H ก็ตาม แต่สารคดีเชิงข่าวจะมีการบอกที่มาที่ไปครบถ้วนเหมือนรายการข่าว โดยเน้นโครงสร้างข่าวที่ “ทำไม” และ “อย่างไร” เพื่อหาคำตอบของเรื่องที่เกิดขึ้น ตามสมมติฐานหรือประเด็นที่ตั้งไว้ ดังนั้นสิ่งที่สารคดีเชิงข่าวสอดคล้องตรงกันกับข่าวนั้นคือ ผู้ผลิตรายการไม่สามารถใส่ความคิดเห็นลงไปในการเล่าที่ผลิตได้ แต่มักจะนำเสนอในลักษณะของการตั้งสมมติฐานในมุมมองของผู้ผลิตต่อประเด็นปัญหาที่ได้หยิบยกมาเพื่อหาคำตอบ ซึ่งที่มาของคำตอบนั้นคือจะต้องมีการค้นคว้าข้อมูล

จากการลงพื้นที่เพื่อสังเกตด้วยสายตาของตนเองและจากแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคำตอบอาจตรงหรือไม่ตรงกับสมมติฐานที่วางไว้หรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องมีการส่งท้ายสารคดีเชิงข่าวด้วยบทสรุปเพื่อกล่าวถึงเรื่องราวที่ได้ไปศึกษาค้นคว้า ลงพื้นที่ และสัมภาษณ์พูดคุยกับแหล่งข่าว ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ มีข้อยุติหรือทางออกอย่างไร หากเรื่องที่น่าสนใจอาจยังไม่มีข้อยุติ ก็สามารถตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ในบทสรุปว่าอุปสรรคหรือปัญหาของเรื่องนี้คืออะไร และยังมีประเด็นที่ให้ติดตามกันต่อไป ซึ่งการนำเสนอเช่นนี้ไม่ใช่ความคิดเห็นของผู้ผลิต รวมทั้งจะต้องมีการตั้งชื่อเรื่องสารคดีเชิงข่าวที่การตั้งชื่อเรื่องที่สามารถสื่อความหมายและสร้างความสนใจให้กับผู้รับสารได้ตั้งแต่การเห็นครั้งแรก แต่ไม่นิยมตั้งชื่อยาวเหมือนพาดหัวข่าวที่มีทั้งพาดหัวหลัก (headline) และพาดหัวรอง (sub-head) และตั้งชื่อกลางสั้น ๆ ที่ไม่ได้สื่อความหมายไปยังเนื้อหา หรือจูงใจให้ผู้รับสารติดตามด้วยเช่นกัน...”

(บรรยงค์ สุวรรณผ่อง, 2563)

นอกจากนี้ วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง (2553) ยังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมองที่มีต่อสารคดีเชิงข่าวไว้ว่า

“...สารคดีเชิงข่าว คือ การนำเสนอข่าวในรูปแบบสารคดี ถ่ายทอดเรื่องที่จากเค้าความจริง ไม่ใช่จากจินตนาการ โดยสามารถหยิบยกส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่องมา ไม่จำเป็นต้องเล่าให้ครบองค์ประกอบเช่นข่าว หัวใจสำคัญของการเขียนสารคดีซึ่งเป็นบันเทิงคดี ทั้งแบบเขียนสารคดี หรือทำสารคดีทีวี หรือเขียนสคริปต์รายการสารคดีทางวิทยุโทรทัศน์ หรือการเขียนบทความสารคดี จะยึดหัวใจสำคัญว่า สารคดีเป็นบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง จึงต้องอ่านสนุก ดึงดูดให้ผู้อ่านติดตามจนจบเรื่อง รวมทั้งจะต้องนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงหรือข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับข่าว ผ่านนำเสนออย่างสร้างสรรค์ โดยนำข้อเท็จจริงข้อมูลที่เข้าใจยาก ทำให้มีชีวิตชีวา ความสนุกสนาน มีลีลาลูกเล่นในการนำเสนอ โดยสามารถใช้รูปแบบหรืออธิบายนามธรรมได้เป็นที่ประจักษ์ เป็นการใช้รูปแบบที่จับต้องได้มาอธิบายนามธรรมที่ยาก ๆ ให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ...”

(วีระศักดิ์ จันทร์ล่องแสง, 2553)

ดังนั้น การผลิตสารคดีข่าวจึงมีข้อแตกต่างจากการผลิตรายการข่าวทั่วไป ดังที่ กรุณา บัวคำศรี ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ดังนี้

“...ข่าวถูกจำกัดด้วยเวลา รายงานเนื้อหาเต็มที่เพียง 3 - 4 นาที แต่สารคดีข่าวมีเนื้อหาลึกและเวลาการออกอากาศมากขึ้น สารคดีเชิงข่าวเหมือนกับงานวิจัยที่มีชีวิต เนื้อหาผูกติดกับเหตุการณ์ปัจจุบัน มีเรื่องราวปมหลังทางประวัติศาสตร์ มิติทางกฎหมาย ต้องตรวจสอบข้อมูลให้แม่นยำ โดยสืบค้นจากหนังสือเอกสาร หรือจากการพูดคุยกับผู้คน แล้วไล่ลิสันอารมณ์ของเหตุการณ์เข้าไปให้มีชีวิตชีวน่าสนใจ สารคดีเชิงข่าวมีรายละเอียดมาก จึงต้องแม่นยำ จึงต้องใช้เวลาในการวางแผนและเตรียมการแบบครึ่งปีล่วงหน้าเลยทีเดียว...”

(กรุณา บัวคำศรี, 2563)

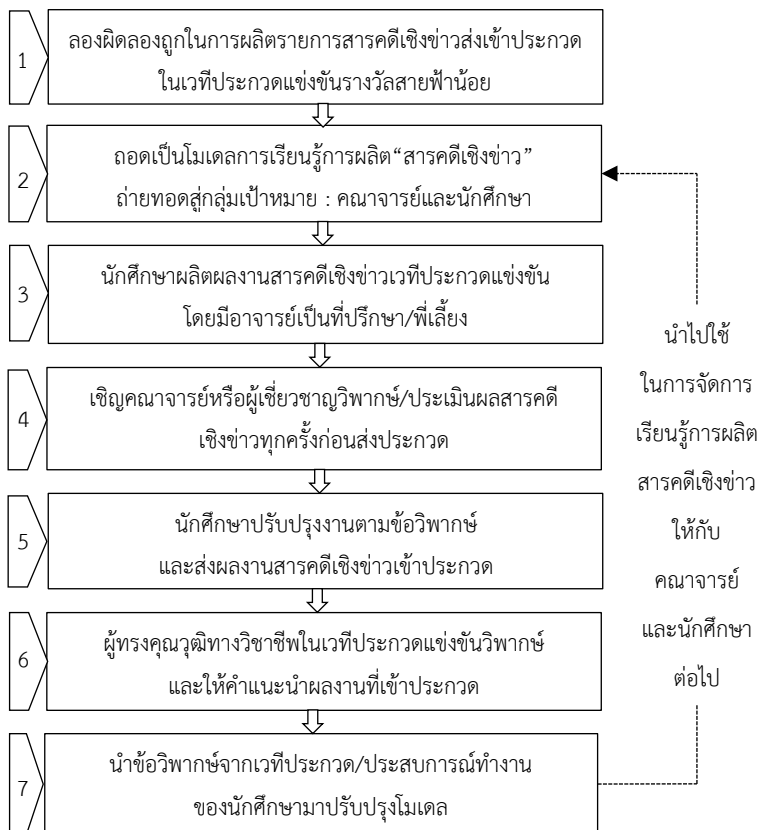
จะเห็นได้ว่าด้วยขั้นตอนของการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวที่ค่อนข้างละเอียดลึกซึ้ง การเลือกประเด็นจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งบางครั้งต้องนำเสนอในลักษณะการกำหนดวาระข่าวสารที่เหมาะสมผ่านการชูประเด็นเพื่อให้คนสนใจมากขึ้น (ทิพย์วัลย์ ว่องวรการวิทย์, 2551) จะเห็นได้ว่าการ

ผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวจึงเป็นโจทย์ที่ท้าทายในการนำมาให้นักศึกษาได้เรียนรู้ประสบการณ์จริงผ่านกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลจึงต้องทำอย่างรอบด้าน กระบวนการผลิตต้องใช้ความพิถีพิถันในการนำเสนอเหตุการณ์จริง นำเสนอเรื่องราวในเชิงเจาะลึก มีการคาดคะเนหรือตั้งสมมติฐานในการทำงาน และมีวิธีการในค้นหาคำตอบในเชิงกระบวนการข่าว เพื่อนำไปสู่บทสรุปเป็นการตอบโจทย์ของการประกวดแข่งขันที่วางไว้ ผ่านการสร้างสรรค์ออกมาเป็นชิ้นงานที่มีความงดงามตามกระบวนการผลิตรายการสารคดี เช่นในการประกวดแข่งขันสารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์รางวัลสายฟ้า น้อยจะมีโจทย์ที่ให้เลือกผลิต 4 ประเภท ได้แก่ อัตลักษณ์วัฒนธรรม วิถีชุมชน สิ่งแวดล้อม และข่าวทั่วไป ทำให้นักศึกษาต้องใช้กระบวนการคิดที่ซับซ้อนขึ้นเพื่อค้นหาคำตอบและผลิตชิ้นงานออกมาให้ตอบโจทย์ของการประกวดแข่งขัน ทำให้สารคดีเชิงข่าวกลายเป็นหัวข้อที่หลากหลายเวทีประกวดแข่งขันด้านนิเทศศาสตร์ได้หยิบยกเป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้นักศึกษาที่เรียนทางด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนได้แสดงฝีมือในการผลิตรายการ เช่น การประกวดสารคดีเชิงข่าวรางวัลสายฟ้า น้อยของสมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย รางวัลสิ่งสร้างสรรค์คนที่ปี 1 - 12 โดยบริษัท สิงห์ คอร์เปอเรชั่น จำกัด และบริษัท สารคดี จำกัด ผู้ผลิตรายการเรื่องจริงผ่านจอ และการประกวดสารคดีเชิงข่าวในโครงการ 7HD NEWS IDEA CONTEST ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เป็นต้น

หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต จึงได้พัฒนาการเรียนรู้ในการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวให้กับนักศึกษาโดยการฝึกปฏิบัติจากโจทย์ของเวทีการ

ประกวดแข่งขัน พร้อมทั้งถ่ายทอดวิธีการผลิต ได้แก่ การค้นคว้าข้อมูล การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์แหล่งข่าวหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการติดต่อลำดับภาพ ซึ่งข้อค้นพบของอาจารย์และการให้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมืออาชีพ ได้ถูกพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนรู้หรือโมเดลในการผลิตสารคดีเชิงข่าว ทำให้นักศึกษาสามารถผลิตชิ้นงานหรือผลงานได้จริงผ่านการเรียนรู้กระบวนการผลิตอย่างมืออาชีพ รวมทั้งมีกระบวนการผลิต กลั่นกรอง และควบคุมดูแลจากคณาจารย์อย่างใกล้ชิด เพื่อให้ผลงานแต่ละชิ้นสามารถไปสู่เวทีประกวดแข่งขันได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตจึงขอแนะนำประสบการณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมาถอดบทเรียนสรุปเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐานจากการผลิตสารคดีเชิงข่าวส่งเข้าประกวดรางวัลสายฟ้าน้อย ได้ดังต่อไปนี้

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐาน จากการผลิตสารคดีเชิงข่าวส่งเข้าประกวดรางวัลสายฟ้าน้อย

รูปที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐาน
จากการผลิตสารคดีเชิงข่าวส่งเข้าประกวดรางวัลสายฟ้าน้อย

ที่มา : ศุภฤกษ์ เวศยาสีรินทร์ (2563)

โดยปกติแล้วหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตมีการมอบหมายงานในลักษณะการผลิตสื่อให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติจริงตั้งแต่กระบวนการ pre - production production และ post - production อยู่เป็นประจำ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาหลักสูตรฯ ได้ค้นพบว่า หากนักศึกษาเรียนในลักษณะการปฏิบัติแบบเดิม ผลงานที่ผลิตได้เป็นเพียงการปฏิบัติที่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์จริง เนื่องจากอาจารย์อาจตรวจแล้วเก็บไว้เพียงเพราะเป็นแบบฝึกหัด จึงได้หาแนวทางเพิ่มเติมว่า ทำอย่างไรนักศึกษาจะได้ลงมือปฏิบัติจริงและผลงานที่ได้ก็จะนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็จะทำให้นักศึกษาเข้าไปสู่การทำงานในสถานการณ์จริง และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทำงานแบบมืออาชีพ จึงได้ต่อยอดความรู้เท่าที่มีอยู่นั้น คือการเน้นการทำงานที่ลงมือปฏิบัติจริงให้กับนักศึกษา และได้เสริมต่อยอดความรู้ใหม่ผ่านแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ให้กับนักศึกษา

โดยการนำโจทย์การผลิตสื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวของเวทีประกวดแข่งขันซึ่งถือเป็นงานในสายวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนมาเป็นกรอบของการทำงานให้กับนักศึกษาในลักษณะการลงมือปฏิบัติให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง ผ่านการฝึกตีความโจทย์เลือกประเด็น เลือกพื้นที่ คัดเคาะวิธีการหาคำตอบในลักษณะการตั้งสมมติฐานเพื่อค้นหาตรวจสอบแก้ไขปัญหาจากโจทย์เหล่านั้นด้วยวิธีการที่ดีที่สุด เมื่อนักศึกษาได้รับโจทย์การผลิตสารคดีเชิงข่าวจากเวทีประกวดแข่งขัน นักศึกษาได้เรียนรู้การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากโจทย์ที่กำหนดให้ จากนั้นจึงหาประเด็นสารคดีเชิงข่าวจากเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือสถานการณ์ปัจจุบันมานำเสนอในเชิงวิเคราะห์เจาะลึก ผ่านการตั้งสมมติฐาน

และค้นหาคำตอบด้วยการร่างประเด็น วางโครงเรื่องและเขียนบท รวมทั้งแสวงหาคำตอบและบทสรุปของโจทย์เหล่านั้นด้วยการลงพื้นที่จริง และการสัมภาษณ์แหล่งข่าวและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการและการติดต่อลำดับภาพและเสียงเพื่อผลิตรายการสารคดีที่มีการดำเนินเรื่องด้วยภาพที่สวยงาม มีเสียงที่สมจริงดูแล้วมีชีวิตชีวา

กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นได้ด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ โดยมีอาจารย์ทำงานในลักษณะที่เลี้ยงให้คำปรึกษา คำแนะนำ และมีการวิพากษ์จากคณาจารย์และมีการปรับปรุงในแต่ละขั้นตอน เมื่อส่งผลงานไปสู่เวทีประกวดแข่งขันก็จะได้รับฟังคำแนะนำและการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นคณะกรรมการตัดสินในการประกวด ทำให้ทราบข้อผิดพลาดและนำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นประสบการณ์และพัฒนาทักษะของตัวเองในผลชิ้นงานต่อไปให้มากขึ้นซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในแบบฝึกหัดที่สามารถพัฒนาทักษะการผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์ได้ต่อไปในอนาคต

ในระยะแรกทีหลัสูตรฯ ได้นำแนวทางการเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวเพื่อส่งประกวดและเผยแพร่ มาใช้บูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณาจารย์และนักศึกษา อยู่ในลักษณะของการลองผิดลองถูก อาทิ การหาประเด็น หรือการเขียนบทสารคดียังใช้แนวทางการเขียนสารคดีแบบทั่วไปผสมผสานกับการเขียนข่าว รวมทั้งให้นักศึกษาเขียนบทสมบูรณ์ให้เรียบร้อยก่อนการลงพื้นที่ปฏิบัติจริง และไปการสัมภาษณ์แหล่งข่าว ต่อมาเมื่อส่งผลงานนักศึกษาเข้าร่วมประกวดจึงพบว่ายังมีจุดบกพร่อง อาทิ เมื่อนักศึกษาลงพื้นที่ก็จะเจอปัญหาจากสถานการณ์จริง ซึ่งนักศึกษาจะต้องแก้ไข

ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้ รวมทั้งข้อมูลที่ได้สามารถนำมาปรับเปลี่ยนได้ ดังนั้นจากบทที่เคยเขียนไว้อย่างสมบูรณ์ ก็ต้องปรับเปลี่ยนเป็นบทแบบคร่าว ๆ พร้อมแก้ไข หรืออาจจำเป็นต้องลงพื้นที่ก่อนเพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นเพียงพอที่จะเขียนเป็นบทสมบูรณ์เพื่อให้การดำเนินการในขั้นตอนต่อไปสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้รับคำแนะนำและการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นกรรมการตัดสินเพิ่มเติม แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฯ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลิตสารคดีเชิงข่าวให้เป็นระบบมากขึ้น

เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติจริงได้สะดวกและง่ายขึ้น โดยได้คิดค้นเป็น “โมเดลการเรียนรู้ การผลิตสารคดีเชิงข่าว” ที่ระบุแบบฟอร์มของการเล่าเรื่องในสารคดีเชิงข่าวที่เชื่อมโยงกันในการเขียนบท เนื่องจากบทถือเป็นเหมือนหัวใจหลักที่จะทำให้การผลิตสารคดีเชิงข่าวเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้กำหนดไว้เป็นขั้นตอนที่ครอบคลุมแนวทางการทำงานในการเขียนบทที่จะทำทั้งหมด 10 ช่วง มีการระบุรายละเอียดและเวลาของแต่ละช่วงไว้ รวมทั้งแหล่งข่าวหลักที่น่าจะเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่นักศึกษาทำ เพื่อให้สารคดีเชิงข่าวความยาว 5 นาทีทำให้สมบูรณ์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้ประมวลและกลั่นกรองความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยใช้การประกวดการแข่งขันเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวอย่างเป็นระบบ โดยคิดค้นเป็นโมเดลการเรียนรู้ที่เป็นทฤษฎีการผลิตสารคดีเชิงข่าวที่กลั่นกรองจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณาจารย์และนักศึกษา โดยกำหนดเป็นขั้นตอนของการเขียนบทที่เข้าใจง่ายและสะดวก จำนวน 10 ช่วง บอกเล่าเรื่องราวเชื่อมโยงตามประเด็นที่นักศึกษาลงพื้นที่ ดังรูปแบบการเรียนรู้ในการผลิตสารคดีเชิงข่าวต่อไปนี้

- 1) ช่วงที่ 1 - การเปิดเรื่องต้องเปิดเรื่องให้โดนใจผู้รับ
สารจนเกิดความสงสัยอยากชม ความยาวประมาณ 30 วินาที
- 2) ช่วงที่ 2 - บท 1 บอกให้รู้ว่าเป็นที่ไหน มีปัญหา
อะไรเพื่อนำเข้าสู่ประเด็น
- 3) ช่วงที่ 3 - สัมภาษณ์แหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ และตอบให้
ตรงประเด็นกับบท 1
- 4) ช่วงที่ 4 - บท 2 เชื่อมโยงเพื่ออธิบายให้เห็นสาเหตุ
ของปัญหาที่แท้จริง มองเห็นกระบวนการทำงานหรือวิธีการของสิ่งที่เกิดขึ้น
- 5) ช่วงที่ 5 - สัมภาษณ์แหล่งข่าวที่สามารถอธิบายให้
เห็นภาพที่เกิดขึ้นได้ เป็นผู้กระทำ หรือถูกกระทำ หรือเป็นลูกจ้าง หรือผู้อยู่
ในเหตุการณ์สอดคล้องกับบท 2
- 6) ช่วงที่ 6 - บท 3 เชื่อมโยงเพื่ออธิบายให้เห็นผลลัพธ์
และผลกระทบของกระบวนการทำงาน หรือวิธีการของสิ่งที่เกิดขึ้น
- 7) ช่วงที่ 7 - สัมภาษณ์แหล่งข่าวที่ต้องเกี่ยวข้อง หรือ
ได้รับผลกระทบเป็นความรู้สึกต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามบท 3
- 8) ช่วงที่ 8 - บท 4 เชื่อมโยงต่อเนื่องเพื่อหาทางออก
หรือทางแก้ไข ทั้งในด้านดีหรือด้านไม่ดี เพื่อส่งเสริมหรือเปลี่ยนแปลง
- 9) ช่วงที่ 9 - สัมภาษณ์แหล่งข่าวที่เป็นคนมีความรู้
มีตำแหน่ง มีบทบาทกับประเด็นนี้ เช่น ข้าราชการ หมอ เจ้าของกิจการ
เป็นคำตอบเพื่อหาทางออกมีความน่าเชื่อถือ
- 10) ช่วงที่ 10 - บท 5 บทสรุปของเรื่อง (ที่ไม่ใช่ความคิด
เห็นของผู้ผลิต)

โมเดลการผลิตสารคดีเชิงข่าว ความยาว 5 นาที

เปิดเรื่องไคล์ดอน 30 วินาที ไคล์ดอนใจหยุดดู กระบะมากอยากรู้ สงสัยอยากดู

บท 1 ใ้รู้ว่กัไคเณ ปญหะอะไร เพื่อนำเข้าสู่ประเด็น 30 วินาที

สัมภาษณ์

แหล่งข่าวนำเนื้อหิตอบไ้ตรงประเด็น กับ บท 1

30 วินาที

บท 2 เชื่อมโยงเพื่ออธิบาย ใ้เห็นสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง

มองเห็นกระบวนการทำงาน วิธีการของสิ่งที่เกิดขึ้น

30 วินาที

สัมภาษณ์

คนๆนี้ อธิบายใ้เห็นภาพที่เกิดขึ้นได้ เป็นผู้กระทำ ถูกกระทำ

หรือ เป็นลูกจ้าง อยู่ในเหตุการณ์ บท 2

30 วินาที

บท 3 เชื่อมโยงเพื่ออธิบาย ใ้เห็นผลลัพธ์ และผลกระทบของ

กระบวนการทำงาน วิธีการของสิ่งที่เกิดขึ้น

30 วินาที

สัมภาษณ์

คนๆนี้ ต้องเกี่ยวข้อง ใ้ได้รับผลกระทบ ความรู้สึกต่อสิ่งที่เกิดขึ้น บท 3

บท 4 โยงเพื่อหาทางออก ทางแก้ไข กังด้านดี หรือ ด้านไม่ดี เพื่อส่งเสริม

หรือเปลี่ยนแปลง

30 วินาที

สัมภาษณ์

คนๆนี้ เป็นคนมีความรู้ มีตำแหน่ง มีบทบาท เช่น ข้าราชการ หมอ

เจ้าของกิจการ ตอบเพื่อหาทางออก ที่น่าเชื่อถือ

30 วินาที

บท 5 สรุป

30 วินาที

รูปที่ 2 โมเดลการผลิตสารคดีเชิงข่าว ความยาว 5 นาที

ที่มา : สุฤกษ์ เวศยาสิรินทร์ (2561)

นอกจากได้มีการเปลี่ยนแนวทางในการจัดการเรียนรู้แล้ว สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นนั้นคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ที่ในรายวิชาที่ต้องมีการบูรณาการกัน ได้แก่ รายวิชาด้านการเขียนบท การสือข่าวและการเขียนข่าว การติดต่อ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ การเป็นผู้ประกาศและผู้ดำเนินรายการ เป็นต้น อาจารย์ได้นำแนวทางการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ในการเรียนการสอนและมอบหมายงานในการผลิตรายการ “สารคดีเชิงข่าว” เพื่อเป็นแบบฝึกหัดในการปฏิบัติจริง ซึ่งนักศึกษาไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อนในหลายรายวิชา สำหรับการให้คะแนนของอาจารย์ก็สามารถแบ่งได้ตามลักษณะงานที่นักศึกษปฏิบัติ ซึ่งการทำงานของนักศึกษาในแต่ละขั้นตอนจะมีอาจารย์ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดโดยทำหน้าที่เป็นทั้งการเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) พี่เลี้ยง (Mentoring) ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitators) ให้กับนักศึกษา โดยจะทำหน้าที่ร่วมกับนักศึกษาวิเคราะห์โจทย์ให้ตรงตามประเด็นของการประกวดแข่งขัน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ แก่นักศึกษาที่เข้าประกวดแข่งขัน (กลุ่มงานกิจการนักศึกษา ,2561)

โดยก่อนส่งประกวดทุกครั้ง จะมีการจัดเป็นเวทีวิพากษ์ขนาดเล็ก ซึ่งประกอบไปด้วยคณาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้คำแนะนำครั้งสุดท้าย ก่อนส่งผลงานไปยังเวทีประกวดแข่งขัน ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้คุ้นเคยกับการฝึกปฏิบัติจริงเช่นมีอาชีพ การยอมรับให้ผลงานของตนเองถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ เพราะหากต้องออกไปเป็นสื่อมวลชนในอนาคตผลงานของตนเองก็น่าจะเป็นเป้าหมายที่ผู้รับสารต้องวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเช่นกัน รวมทั้งหากนักศึกษาได้มีโอกาสได้รับฟังการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิมีอาชีพในเวที

ประกวดแข่งขันก็ยังทำให้ทั้งคณาจารย์และนักศึกษาได้นำความรู้ที่ได้รับเพิ่มเติมกลับมาปรับปรุงการผลิตสารคดีเชิงข่าวของตนเองที่มีแนวทางจากโมเดลการเรียนรู้การผลิตสารคดีเชิงข่าวนี้อีกด้วย

5. สรุปและอภิปรายผล

การนำรูปแบบการเรียนรู้ โมเดลการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวไปใช้ในการเรียนการสอนของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต รวมทั้งการนำโมเดลการเรียนรู้นี้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้บูรณาการร่วมกันระหว่างคณาจารย์และนักศึกษาเริ่มเห็นชัดเจนในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2560 - 2562) ซึ่งผลของการนำไปใช้ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาที่เป็นรูปธรรม คือการที่นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตได้ผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวซึ่งเป็นแบบฝึกหัดในการเรียนการสอนส่งเข้าประกวดโครงการประกวดสารคดีเชิงข่าววิทยุ-โทรทัศน์สายฟ้าน้อย ครั้งที่ 13 - 15 นับเป็นมหาวิทยาลัยที่มีผลงานเข้ารอบสุดท้ายมากที่สุด และได้รับโล่เกียรตินิยมและเงินรางวัลมากที่สุดถึง 3 ปีติดต่อกัน รวมทั้งส่งสารคดีเชิงข่าวไปประกวดและได้รับรางวัลในเวทีอื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ รางวัลสิ่งสร้างสรรค์คนทีวีปี 12 และรางวัลสารคดีข่าวในโครงการ 7HD NEWS IDEA CONTEST ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 นอกจากนี้การเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจและลงมือปฏิบัติในการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวได้ง่ายขึ้น คณาจารย์ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาการทำผลงานก็มีความสะดวกมากขึ้น สามารถนำรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้ในการให้คำแนะนำให้กับนักศึกษาโดยวิเคราะห์โจทย์งานของนักศึกษาตามรูปแบบการเรียนรู้นี้ได้ทันที และอำนวยความสะดวก

ให้กับนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ทำให้การทำงานของหลักสูตรฯ สอดคล้องเป็นไปแนวทางเดียวกัน ผลงานสารคดีเชิงข่าวที่ได้จึงประสบความสำเร็จได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่อง

จากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขัน เป็นฐาน โดยนำรูปแบบการเรียนรู้ โมเดลการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวไปใช้ในการเรียนการสอนของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สามารถวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นใน 3 ระดับ นั่นคือ

1) ระดับผู้เรียน ทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ซึ่ง นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ในการทำงานในปัจจุบันและส่งเสริมความเป็นมืออาชีพในอนาคตได้ดังต่อไปนี้

1.1) ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้การวางแผนเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น จากการทำงานด้วยโจทย์ของการประกวดแข่งขัน ที่มีกรอบของเวลาเข้ามาเป็นข้อจำกัดในการทำงาน การผลิตผลงานให้ประสบความสำเร็จได้นั้น นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะต้องบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนและกระบวนการทำงานที่วางไว้

1.2) เรียนรู้การทำงานเป็นทีม เนื่องจากการผลิตผลงานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สารคดีเชิงข่าวในการประกวดแข่งขันต้องประกอบด้วยการทำงานในลักษณะ pre - production production และ post - production ตามลักษณะโมเดลการเรียนรู้การผลิตสารคดีเชิงข่าว ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้การแบ่งงานกันทำ ทั้งการหาประเด็น การหาแหล่งข่าว การเขียนบท การถ่ายทำ การสัมภาษณ์แหล่งข่าว การบรรยาย และการตัดต่อ เป็นต้น

1.3) เรียนรู้การทำงานแบบมืออาชีพ เนื่องจากนักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติผลิตผลงานที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ไม่เป็นเพียงแค่แบบฝึกหัดที่อาจารย์มอบหมายเท่านั้น และการผลิตผลงานเพื่อส่งประกวดแข่งขันในรูปแบบเดียวกันบ่อยครั้ง ยิ่งทำให้นักศึกษาเกิดความชำนาญ และทุกการประกวดแข่งขันจะมีโจทย์ที่กำหนดไว้ ทำให้นักศึกษาได้ค้นคว้าหาประเด็นใหม่เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานอยู่ตลอดเวลา

1.4) สร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน เมื่อมีรางวัลเป็นผลงานการันตีความสำเร็จทั้งที่ตนเอง เพื่อน หรือรุ่นพี่ได้รับ ทำให้กระตุ้นให้ตนเองต้องผลิตผลงานที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแข่งขันกับตัวเองในการพัฒนาฝีมือในการผลิตผลงานเพิ่มขึ้นต่อไป และสร้างความตระหนักให้กับนักศึกษาว่าการผลิตผลงานที่มีคุณภาพจริงเท่านั้นจึงจะสามารถส่งไปเข้าร่วมการประกวดแข่งขันได้

1.5) ได้รับความรู้ใหม่จากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และนักวิชาชีพด้านนิเทศศาสตร์ ให้คำแนะนำหรือคำวิพากษ์ในเวทีการประกวดแข่งขัน และฝึกให้นักศึกษายอมรับให้ผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาผลงานและการทำงานในอนาคต

2) ระดับผู้สอน ทำให้เกิดผลลัพธ์ในด้านการจัดการเรียนรู้ที่อาจารย์ในหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตสามารถพัฒนาต่อยอดการเรียนการสอน ได้ดังต่อไปนี้

2.1) อาจารย์ผู้สอนได้ปรับกระบวนการทำงานในการทำงานในลักษณะการบูรณาการกันในเรื่องของการสอน การมอบหมายงาน การให้คำแนะนำและการวิพากษ์งานของนักศึกษา

2.2) อาจารย์ผู้สอนเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาความรู้ต่าง ๆ ทางด้านนิเทศศาสตร์และความรู้รอบตัวที่เกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สอน แต่ทำหน้าที่เป็นเสมือนพี่เลี้ยงในการผลิตผลงานให้กับนักศึกษา เมื่อนักศึกษาสามารถผลิตผลงานและได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่อง ทำให้อาจารย์มีความภาคภูมิใจ และเป็นแรงผลักดันในการพัฒนานักศึกษาในแนวทางเช่นนี้ต่อไป

2.3) ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการพัฒนานักศึกษา ซึ่งเป็นพันธกิจหลักที่สำคัญที่สุดของการเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา และสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าถึงแม้นักศึกษาจะมีพื้นฐานความรู้ที่ไม่ได้อยู่ในระดับดีเด่น แต่หากได้รับการบ่มเพาะหรือขัดเกลาไปในทางที่เหมาะสม ก็จะทำให้นักศึกษาสามารถค้นพบถึงความสามารถของตนเอง และประสบความสำเร็จทางวิชาชีพได้ต่อไป

2.4) ได้รับความรู้ใหม่จากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และนักวิชาชีพด้านนิเทศศาสตร์ ให้คำแนะนำหรือคำวิพากษ์ในเวทีการประกวดแข่งขัน สามารถนำไปพัฒนาผลงานของนักศึกษาต่อไป

3. ระดับสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาประสบความสำเร็จเกี่ยวกับตัวชี้วัดด้านผลงานของนักศึกษาตามกรอบการประเมินคุณภาพการศึกษา และสร้างชื่อเสียงให้กับคณะ และมหาวิทยาลัย

ผลสรุปจากการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้ทั้ง 3 ระดับแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยการใช้การประกวดแข่งขันเป็นฐานการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวทำให้นักศึกษานิเทศศาสตร์ได้เรียนรู้ กระบวนการจัดการศึกษาในแนวใหม่ นั่นคือนำเอาหลักการเรียนการสอน แบบในทางการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Active Learning) และการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based Learning: PBL) มาผสมผสานกัน โดยเน้นให้นักศึกษาซึ่งเป็นผู้เรียนได้นำโจทย์ที่ได้จากการประกวดแข่งขันมา ฝึกคิดวิเคราะห์ แก้โจทย์ปัญหา และมีวิธีหาคำตอบที่ดีที่สุดผ่านการลงมือ ปฏิบัติจริง ผู้เรียนจึงเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนหรืออาจารย์ทำ หน้าที่เป็นเพียงแค่พี่เลี้ยงให้คำปรึกษาในการผลิตผลงานไม่ใช่หน้าที่ถ่ายทอด ความรู้ในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีต

การใช้การผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวเพื่อประกวดแข่งขันทำให้ทั้ง สองฝ่ายคือนักศึกษาและอาจารย์มีโอกาสนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ เป็นการสร้างจุดร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันในการเรียนการสอน และประสบการณ์การผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวในมุมที่มีความลุ่มลึกด้วย โจทย์การประกวดแข่งขันที่แตกต่างกันไปในแต่ละครั้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการสั่ง สมประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพนิเทศศาสตร์มากขึ้น และอาจารย์ผู้สอนเองก็ได้ความรู้เพิ่มเติมจากการให้คำปรึกษากับนักศึกษา มากขึ้นเช่นกัน การสั่งสมความรู้และประสบการณ์เช่นนี้ จะเห็นได้ว่าในช่วง ต้นของการเริ่มใช้กระบวนการเรียนรู้นี้จึงเป็นโจทย์ที่ค่อนข้างยากสำหรับ ผู้เรียนและผู้สอน แต่เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้บ่อยครั้งขึ้น และมีการคิดค้น จัดทำเป็นโมเดลการเรียนรู้การผลิตสารคดีเชิงข่าวจึงทำให้การเรียนรู้ของ

นักศึกษาและอาจารย์เป็นไปอย่างมีระบบและทำให้เข้าใจกระบวนการทำงานได้ง่ายและสะดวกมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันเป็นฐาน จึงเป็นแนวทางการเรียนการสอนด้วยการลงมือปฏิบัติจริงจากโจทย์ปัญหาในการประกวดแข่งขัน จึงเป็นแนวทางจัดการเรียนรู้ที่สร้างความท้าทายในการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ยุคปัจจุบันที่เห็นผลได้อย่างชัดเจน

6. ข้อเสนอแนะ

การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับโมเดลการเรียนรู้การผลิตรายการสารคดีเชิงข่าว ไปใช้ประโยชน์นั้นถึงแม้จะมีการระบุรูปแบบที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะโมเดลก็ตาม แต่ในมุมมองของการดำเนินการต่าง ๆ สามารถปรับเปลี่ยนได้สถานการณ์หรือตามประเด็นที่นักศึกษาและคณาจารย์ลงมือปฏิบัติ รวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้โมเดลเช่นนี้ก็สามารถประยุกต์ใช้กับหัวข้ออื่น ๆ หรือ รายวิชาอื่น ๆ หรือหลักสูตรอื่น ๆ ได้เช่นเดียวกัน

7. เอกสารอ้างอิง

- กระปุกดอทคอม. (2563). *กรุณา บัวคำศรี ความสุขบนถนนสายข่าว*
หลังจากจบรั้วจุฬาฯ. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2563, จาก
<https://www.sanook.com/campus/1398715/>
- กลุ่มงานกิจการนักศึกษา. (2561). *รายงานผลการจัดการความรู้ เรื่อง*
แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนานักศึกษาสู่เวทีการแข่งขันในระดับชาติ

- และนานาชาติ [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2563, จาก <https://tawaew8.files.wordpress.com/2018/09/05student.pdf>
- ทิพย์วัลย์ ว่องวรการวิทย์. (2551). *รายการสารคดีเชิงข่าว “ลึกลับชีวิต” ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และผลที่มีต่อผู้ด้อยโอกาส*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บรรยงค์ สุวรรณผ่อง. (2562). *สารคดีเชิงข่าว เรื่องที่ยังเข้าใจไม่ตรงกัน [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก]*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.facebook.com/banyong.suwanpong/posts/10158083135047848>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2560). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - based Learning: PBL)*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2563, จาก <http://www.ires.or.th/?p=801>
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2557). *Active Learning กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2563, จาก http://aprsru.ac.th/Act_learn/myfile/27022015155130_article.docx
- อภิชาติ โสภางพงศ์. (2553). *สารคดีเชิงข่าว : หัวใจและการนำเสนอของ วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง นักเขียนสารคดีมือรางวัล*. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2563, จาก <https://www.Happyreading.in.th/news/detail.php?id=49>